

МИЛЛАТ БЎЛАЙЛИК, ХАЛҚ БЎЛАЙЛИК!

1390 йил кишида Дашти Қипчоққа отланган Соҳибқирон Тошкентда қирқ кун бетоб бўлиб ётиб қолади. Иситма тушмайди. Ниҳоят айрим муолажалардан сўнг дард енгиллаша бошлаб, Зангиота авлиё мазорини зиёрат этади, ўз одатига кўра, етим-есир, бева-бечораларга ўн минг кепакий олтин хайру садақа улашади. Мана, хайру эҳсоннинг кучи!

⇒ 3-бет

“СЭЛФИ”ЧИДАН ҚАҲРАМОН ЧИҚМАЙДИ

Кўпчилик ўзини блогер деб атовчилар ўзи расмга олади, фото ва видео съёмкаларни амалга оширади, монтаж қилади ва ижтимоий тармоққа қўяди. Кўриниб турибдики, уларнинг ҳам қўлида хунари бор, аммо аксариятида билим йўқ, илмий-адабий ва бадиий китоб ўқимаган, газетани-ку варақлаб ҳам кўрмайди.

⇒ 4-бет

ЯРИМ СОАТ ДАРС

Фин мактабларида турли текширувлар ҳам, таълим беришга оид “янгича услуб”ларни ўргатувчилар ҳам йўқ. Мамлакатда таълим дастури ягона, фақат умумий тавсиялар бор, холос. Ҳар бир педагог ўзи тўғри деб билган услубни қўлайди. Асосийси, самара ва натижа!

⇒ 8-бет

✓ ДОЛЗАРБ МАВЗУ

Нурмат АТАБЕКОВ:

“КОРОНАВИРУСНИ ТЎЛИҚ ЕНГИШОУЧУН 19 PANDEMIC БАЛКИ БИР НЕЧА ЙИЛЛАР КЕРАК”

Бугун катта-кичкини бир бирга жуда қизиқтиради: дунёда қачон Covid-19га чора топилади? Одамлар қачонгача эҳтиёт чораларини кўриб, никоб тақиб юришга мажбур?! Карантин қоидалари ҳали узоқ давом этадими? Бу вирус, бу бало қаердан пайдо бўлди, уни айрим “башоратчилар” айтаётганидек чиндан ҳам инсон яратдими? Хуллас, коронавирус пандемияси деган муҳим сўзга энгил энгил учун яна нималарга эътибор қаратиш лозим?

Қўйида халқимизга, асосан, телевидение орқали узатилаётган матбуот ажиуанларидаги чиқишлари билан яқин таниш бўлиб қолган инсон Ўзбекистон Республикаси Вазирилар Маҳкамаси ҳузуридаги Санитария-эпидемиология назорати давлат инспекцияси бошлиғи — Ўзбекистон Республикасининг Бош давлат санитария инспектори — АТАБЕКОВ НУРМАТ САТИНИЯЗОВИЧга юқоридаги саволлар билан муносабатларини билдиришди.

— Биласизми, дунё яралибдики, инсоният ўз бошидан турли офат, бало, қонли тўқнашувларни кечирди. Бу бўлинган дунёни қайта бўлиб олиш пайида бўлган гегемон давлатлар сабаб содир бўлган урушлар ҳам вабодан кам эмас. Қанчалаб одамлар чиркин гоҳ қур-

бони бўлишди, қирилиб кетди. Айниқса, табиий офатлар ҳам бедаво дарддан қолишмайди. Ундан ҳам осонгина нажот топиш қийин. Тарихнинг бирор йили йўқки, даҳшатли ҳодисалар, инсоният ҳаётига раҳна соладиган турли бало, юкумли

касалликларнинг оммавий тарқалиши сиз ўтмаган бўлса. Ҳа, бир неча ойдан бери бутун дунё Covid-19 коронавирус пандемиясини енгиллашга ҳаракат қилмоқда.

СТРАТЕГИК ШЕРИКЛИКНИ МУСТАҲКАМЛАШ ЙЎЛИДА

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Россия Федерацияси пойтахти Москва шаҳрига ташрифи дастурининг биринчи тадбири ўлароқ олий даражадаги музокара бўлди. Кремлда давлатимиз раҳбарини Россия Президенти Владимир Путин кутиб олди.

Сўхбат чоғида стратегик шериклик ва кўп қиррали ҳамкорлик муносабатларини янада мустаҳкамлаш масалалари кўриб чиқилди. Таъкидлаш жоиз, Ўзбекистон Президентининг Россияга давлат ташрифи билан келиши айнан шу кунларга режалаштирилган эди. Аммо коронавирус пандемияси ушбу режаларни ўзгартириб юборди, тадбир бошқа муддатга кўчирилди.

Учрашув бошида Россия Президенти Шавкат Мирзиёевга Буюк Ғалабага бағишланган тантаналарда иштирок этиш таклифини қабул қилгани учун миннатдорлик билдирди.

Владимир Путин мамлакатимиз Қуролли Кучлари вакиллари мустақил Ўзбекистон тарихида илк бор бугун, 24 июнь кунини Қизил майдонда бўлиб ўтаётган парадда иштирок этиши ҳақида сўз юритар экан, «бу ўзига хос иттифоқчилик муносабатларимизнинг яқоқ намоийши» эканини таъкидлади.

Россия Президенти, шунингдек, Ўзбекистон халқи Ғалабага улкан ҳисса қўшганини, юрдошларимиз фронт ортида фидокорона меҳнат қилганини, элимиз эвакуация қилинганларни бағрикенглик билан қабул қилганини мамнуният билан қайд этди. Тошкент шаҳрида Ғалаба билан таъкид этилган алоҳида таъкидланди.

Давлатимиз раҳбари, ўз навбатида, Владимир Путин ва бутун Россия халқини улғу айём билан табриқлади. «Бу — бизнинг умумий тарихимиз, умумий ғалабамиз», — деди Шавкат Мирзиёев. Тошкентдаги Ғалаба боғининг Ёдгорлик мажмуаси фондини бойитиш, шунингдек, Ўзбекистон халқининг Ғалабага қўшган ҳиссаси тўғрисида янада ҳаққоний статистик маълумотларни олиш мақсадида архив материалларини тақдим этишга тайёрлик намоийш этгани учун Россия томонига миннатдорлик билдирди.

Президентлар кейинги йилларда икки томонлама алоқалар жадал ривожланиб бораётганини катта мамнуният билан қайд этдилар.

Жаҳон инқирози оқибатларининг салбий таъсирига қарамай, мамлакатларимиз ўртасидаги товар айирбошлаш ҳамми изчил ўсмоқда. Хусусан, ўтган йили ушбу кўрсаткич 6,6 миллиард долларга етган. Жорий йилнинг илк ойларида ўзаро савдо ҳамми қарий 2 миллиард долларни ташкил этди.

Икки давлат етакчи компанияларининг кооперациясига кенгайтирилди: бугун кунда 2 мингга яқин қўшма корхона фаолият юритмоқда, юртимиз иқтисодиётининг барча асосий тармоқларини қамраб олган ҳолда қиймати 12 миллиард доллардан зиёд бўлган янги инвестиция лойиҳалари амалга оширилмоқда.

Умуман, Россиянинг Ўзбекистон иқтисодиётига киритган инвестициялари ҳамми 10 миллиард доллардан ошди.

Ҳамкорликнинг яна бир устувор йўналиши — фан ва таълим соҳаларидаги фаол алоқалар. Кейинги бир неча йилда юртимизда Россия етакчи олий таълим муассасаларининг 7 та филиали ташкил этилди. Уларнинг умумий сони 10 тага етди. Россиянинг яна 4 та университети филиалларини очиб режалаштирилган.

Бундай ўзаро манфаатли ва самарали ҳамкорликка қўллаб-қувватлов келтириш мумкин. Бу нафақат савдо, инвестициялар, транспорт ва таълим, балки қишлоқ хўжалиги, фан ва инновациялар, соғлиқни сақлаш, маданият, туризм ва бошқа муҳим йўналишлардир.

Давлат раҳбарлари Ўзбекистон — Россия муносабатларининг долзарб масалаларини батафсил кўриб чиқдилар.

Фаол мулоқотни давом эттириш ҳамда Ҳукумат раҳбарлари даражасидаги қўшма комиссия ва Ҳукуматлараро комиссия фаолияти доирасида келишувларни ҳаётга татбиқ этиш мумкинлиги қайд этилди.

Икки мамлакат ҳукуматларига бўлажак олий даражадаги ташрифга пухта тайёргарликни давом эттириш, бунда янги иқтисодий дастурлар ва илғор инвестиция лойиҳаларига эътибор қаратиш топширилди.

Президентлар халқаро ва минтақавий масалалар юзасидан ҳам фикр алмашдилар, бўлажак учрашувлар режасини, шу жумладан, МДҲ ва ШҲТнинг навбатдаги саммитларига тайёргарлик кўриш ва уларни ўтказиш борасида келишиб олдилар.

Шу билан Президент Шавкат Мирзиёев ва Президент Владимир Путиннинг учрашуви якунига етди.

Бугун давлатимиз раҳбари фашизм устидан қозонилган Буюк Ғалабанинг 75 йиллигига бағишланган тантанали тадбирларда иштирок этиши режалаштирилган.

Ў.А.

✓ ТАҚДИР СИНОВЛАРИ

“Қора кун”лар изтироби

Муҳаммадҷон Маҳмудов эл-юрт хизматидан чарчамайдиган одам. Ҳали ҳам давлат юмушида, кундузни кечага, кечани кундузга улаб меҳнат қилмоқда. Аммо ҳаётнинг синови кўп экан-да, бундан анча йиллар олдин, прокуратура ходимлари (ҳозирда у ходимлар собиқнинг инсон тақдирига мутлақо бефарқлиги оқибатида, бошидан кечирган кўргиликларини эслар экан, беҳатиёр: “Пешонамда шу ҳам бор экан-да, тўхмат балосини ҳам кўрдим”, дейди маъно тортиб).

— Бизга юборган ҳужжатларингизни ўқиб кўриб, бошингиздан ўтказган “қора кун”лардан биринчи хабардор бўлдим. Қўғлимизда сиз билан сўхбатлаш иштиёқи тугилди.

Бугунги эришган ютуқларингизни эшитиб, ўша вақтлардаги йўқотишларнинг ўрни тўлганидан биз ҳам хурсанд бўлдим. Сиздаги бардош, сабр-тоқатдан ибрат олма арзиғулик, аммо бундай қисмат ҳеч қимнинг бошига тушмасин, дегимиз келади. Ушбу ёрқунлар муборак бўлсин, дедик ва сўхбатдошимизга айрим саволлар билан юзландик.

— Ҳозир кўпроқ нималарни ҳис қилаёсиз? Ортда қолган воқеалар сизни безовта қилмаяптими?

— Ростини айтсам, етти ухлаб тушимга кирмаган “қора кун”лар таъминоти тотанман, баъзида эсимга тушиб, тинчимни бузади. 1969 йилда мактабни тугатиб, Тошкент қишлоқ хўжалиги техникумида ўқидим. 1975-1976 йилларда “Ўздаврлоиҳа” институтининг Наманган филиалида инженер бўлиб ишладим. Кейин Янгиқўрган туманида хўжалиқда ер тузувчи муҳандис, 1978-1997 йилларда Янгиқўрган тумани ҳокимияти ер тузиш, яъни кадастр бўлими бошлиғи вазифасида ишлаганман. Шу билан биргаликда, Тошкент ирригация институтининг Ер тузиш факультетини сиртдан тугатганман.

Уларни айтишимнинг боиси, ўтган даврда давлат, жамоат ишларида фаоллигим сабаб 1999-2004 йилларда 2-қақриқ Халқ депутатлари Янгиқўрган туман Кенгаши депутати этиб сайландим. Ўзбекистон Республикасининг ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришда иштирок этганим учун “Мустақиллик” кўкрак нишони, “Ўзбекистон Республикаси Мустақиллигига 20 йил”, “Ўзбекистон Конституциясига 25 йил” эсдалик нишонлари билан тақдирландим.

3

✓ ВАЗИЯТГА НАЗАР

Нима бўлган эди? ёхуд кондиционер паррагидаги жасад

Кейинги кунларда бутун дунёда кечаятган Covid-19 пандемияси сабаб турли хил нуқтаи назарлар, муҳокамалар кучайди. Жуда кўп мамлакатлар фуқаролари айти карантин кучайган пайтда бегона юртларда қолиб кетишди. Ҳатто Россия, Франция, Италия каби иқтисодий жиҳатдан мустаҳкам кудратли мамлакатлар ҳам бу пайтда озми-кўпми эсанқираб қолишди, асосий эътиборни мамлакат ичкарисидаги фуқароларига қаратишди. Бироқ Ўзбекистон ҳукумати ўзбек деган ном ортида турган ҳар бир фуқаронинг тақдирига эътибор ва эҳтиром билан ёндашди. Шунинг ортидан мамлакатимиз фуқаролари дунёнинг турли бурчаидан ташкил қилинган чартер рейслар орқали ўз она юртларига қайтарилдилар ва бу хайрли ишлар давом этмоқда. Уларга карантин марказларида зарур бўлган барча шарт-шароитлар яратилган.

Аммо яқинда ижтимоий тармоқлар орқали “карантин зонасида бир киши ўзини осиб қўйгани” ҳақидаги хунук хабар тарқалди. Бу муҳим хабарни

Бош прокуратура ва ССВ вакиллари расмий тасдиқлади. Хўш, бу воқеа қандай юз берди? Нимага юз берди? Фарғона вилояти, Риштон ту-

3

✓ ШУНДАЙ ДЕДИ

Нозим ХУСАНОВ, Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазири:

— Хусусий бандлик агентликларини ишчи такомиллаштириш бўйича қонунчиликка ўзгартириш юзасидан таклифларимизни берганмиз. Яқинда қабул қилинишни кутяпмиз. Ундаги асосий ўзгариш шундан иборат бўладики, хусусий бандлик агентликларини энди хорижда ишга жўнатганликларини учун хизмат ҳақини олдиндан олмайд, балки ишга жўнатиб, жойлаштирилганларидан сўнг ишчининг ойлик маоши ҳисобига иш берувчи томонидан тўланади.

✓ ГАПЛАШАДИГАН ВАҚТЛАР

КИТОБНИ УНУТГАН АВЛОДГА ЁЗИШ ИЗТИРОБИ

Адабиётга ҳар биримиз ўзимиз ета олган, чиқа олган бандликдан қарашга одатланганмиз. Асарчи ўқши асосида ёзувчининг нигоҳи билан дунёга қараб, қаҳрамон кечинмаларига ўз қалбимизда қайта ишлов берамиз. Ёзувчи бизни денгизнинг гоҳ тунбига улқурлади, гоҳ тоғу тошларга отади, гоҳ юракнинг боши берк кўчаларига олиб кириб қўяди. Шундай

бўлса-да бу каби ботиний ғирдобдан бемисл кудрат, руҳий қувват туямиз. Қалбимизнинг ҳали ёзувчи қалами етмаган нуқталарида адабий ташналикнинг Хизр суви ичган мисол қайта “тирилаверади”.

Назар Эшонкул — ўзбек китобхонларига ўзининг “Уруш одамлари” қиссаси (1989), “Уфқ ортидаги қуёш”, “Маймун етлагани одам” (2004), “Шамолни тунб

5

1 Маълумки, унинг тарқалиши 2019 йил охирида Хитойнинг Ухань шаҳридан бошланган. Аммо бу инсоният дуч келган биринчи пандемия эмас. Шунинг ҳам унутмаслик кераки, тарих ўн миллионлаб одамларнинг ҳаётига зомин бўлган, "COVID-19"га нисбатан анча дахшатли ва ҳалокатли келган касалликлардан гувоҳлик беради.

Вабо, чин чечак ёки гриппнинг "Испанка" номи билан тарихда қолган тури ҳар қандай қуролли тўқнашувлардан кам бўлмаган талафотларга сабабчи бўлган. 1817 йилдан 1961 йилгача дунёда етти та вабо пандемияси қайд этилган ва бу каби пандемиялар миллионлаб инсонларнинг ҳаётига зомин бўлган. Лекин бундай юқумли офатларга даво топишга, ҳаёт яна аста-секинлик билан ўз изига тушиб кетган. Шундай экан, вақт олий ҳакам, биз Худо хоҳласа, пандемияни ҳам енгиб ўтамиз. Одамларнинг қанча мuddат тиббий ниқоб тақиб юришларига келсак, бу вирусни тўлиқ енгишимизга ва барқарор эпидемик вазиятга эга бўлишимизга боғлиқ.

— **Коронавирусга чалинган беморларни даволаш дунёнинг турли давлатларида турли усулларда олиб бориляпти. Дейлик, АҚШда, Россия ёки Хитойда даволаш усуллари бир-бирдан фарқ қилар экан. Бизнинг юртимизда қайси усул танланди ва бунда нималарга асосландингиз?**

— Коронавирусга чалинган беморларни даволаш жараёни дунёнинг турли давлатларида турли усулларда олиб борилаётгани рост. Ҳозирги кунда дунё бўйича 150 дан зиёд турли хил дори-дармонларнинг коронавирус касаллигини даволашда самарадорлигини баҳолаш устида тадқиқот ишлари олиб бориляпти. Ҳатто улар орасида энг умидбахшларини вирусга қарши синаб кўриш ишлари ҳам бошланган.

Албатта, ҳар бир давлатнинг даволаш усуллари бир-бирдан фарқ қилиши табиий. Масалан, АҚШ, Россия, Хитой, Италия ва Ўзбекистон Республикасида ҳам бир-бирдан фарқ қиладиган даволаш стандартлари амалиётда қўлланиб келинмоқда. Нега шундай бўляпти деган савол пайдо бўлиши табиий. Негаки, ҳанузгача COVID-19ни тўлиқ йўқ қилиб ташлашга қодир препаратлар топишгани йўқ. Шунинг учун барча давлатлар ўз тажрибаларидан келиб чиқиб, бу масалани ҳал этмоқдалар. Қачонки аниқ битта препаратнинг самарадорлиги исботланиб, Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти уни COVID-19ни даволаш баённомаларига киритса, у ҳолда барча давлатлар ушбу баённомаларни ўзларининг тиббиёт амалиётларига мослаштиридилар.

Мамлакатимизда коронавирусга чалинган беморлар самарали даволанаётганлиги сабабли ўлим кўрсаткичлари анча паст. Бу барчамизнинг ютуғимиз. Аммо шунинг ҳам айтиш керак, жабон олимлари коронавирус касаллиги ва унинг асоратлари ҳақида бир фикрга келиб бўлишди. Айни пайтга келиб, ушбу касалликдан юзага келган ўлим сабаби коронавирус эмас, балки у яратиб берган шароитдан кескин кўпайиб кетган бактериялар (ҳатто сапрофитлар) ва замбуруғлар таъсири билан боғлиқ деган фикрлар ҳам илгари сурилмоқда.

Назаримизда, бизнинг республикамиздаги ижобий натижаларнинг бош омили беморларни эрта аниқлаш, амалдорлар, шифохонага ётқириш, даволаш ва реабилитация қилиш ишлари ўта тартибли йўлга қўйилганида билинади. Аксарият

беморларда касалликнинг енгиш ва ўрта оғирликда кечиши, охир-оқибат даволаш самарадорлигида ҳам намён бўлмоқда.

— **Маълумки, коронавирусга чалинган беморларда ҳолсизланиши, тана ҳароратининг кўтарилиши, нафас олишга қийналиш, ҳид сезиш қобилиятининг сусайиши каби аломатлар касалликнинг биринчи белгиси сифатида баҳоланади. Аммо айрим беморларда юқоридаги белгилар кузатилмаётган экан. Шунинг учун?**

Нурмат АТАБЕКОВ:

“КОРОНАВИРУСНИ ТЎЛИҚ ЕНГИШ УЧУН БАЛКИ БИР НЕЧА ЙИЛЛАР КЕРАК”

— Пандемия билан боғлиқ муаммоларни ҳал этиш баробарида, дунё олимлари коронавируснинг ғалати ва одамни хавотирга соладиган хусусияти борасида тобора кўп далайл-исботларни қўлга киритдилар. Маълумки, инфекцияни юқтирилганларнинг аксариятида йўтал, иситма, таъм ва ҳидни сезмаслик каби кўришилган намён бўлган бир пайтда, ҳақиқатан ҳам айрим касалликни юқтириб олган шахсларда бу каби белгилар кузатилмаётган ва ушбу шахслар COVID-19 ни юқтириб олганликларини ўзлари ҳам билмай қолмоқдалар.

Бу ҳолат дунёдаги барча давлатларда кузатиляпти. Агар шундай бўлса, эпидемик вазиятни жойлаш янада қийин кечади, негаки касалликка хос клиник белгилар кузатилмаган ҳолларда «симптомсиз касаллик тарқатувчи»лар эътибордан четда қўлиб кетади. Пандемиянинг ҳаракатлантирувчи кучи айнан COVID-19 вирусининг ўзи, аммо организмга тушган вирусга нисбатан организмнинг муносабат билдириши, яъни клиник белгиларнинг у ёки бу тарзда намён бўлиши ушбу организмнинг иммун тизимига боғлиқ бўлади. Бироқ, пандемия бошлангандан бери COVID-19 вирусининг олтига ўзгарган мутант вариантлари пайдо бўлганлиги ҳақида ҳам хабарлар бор.

— **Албатта, юртимизда ушбу вирусни билиб-билмай юқтириб олган ватандошларимиз тўлиғича бепул даволанаяпти. Аммо иқтисодий жиҳатдан бой мамлакатларда ҳам фуқаролар ўз ҳисобларидан даволанишмоқда. Биз сингари халқини COVID-19 касаллигидан бепул даволаётган давлатлар ҳам борми?**

— Кўпгина давлатларда юқумли касалликка чалинган беморлар давлат ҳисобидан даволанадилар. Негаки, ушбу шахслар вақтида даволанмаса, бошқаларга ҳам касалликни юқтириш хавфини тугдирishi мумкин. Бизнинг давлатимизда юқумли касалликлар ижтимоий аҳамиятга эга касалликлар сирасига киритилган бўлиб, уларга ташхис қўйиш, даволаш ва реабилитация қилиш билан боғлиқ харажатлар ҳар доим давлат бюджети ҳисобидан қўланган. Ҳатто баъзи ривожланган Европа давлатларида COVID-

19га чалинган шахслар даволаниш учун ўзлари пул тўламоқдалар. Баъзи давлатларда эса беморларни даволаш билан боғлиқ харажатларни суғурта компаниялари қопламмоқда. Шунинг ҳам айтиш кераки, кўпгина ривожланган давлатларда иқтисодий инқироз шу даражага етиб борганки, эндиликда суғурта компанияларнинг ўзи танг аҳволга тушиб қолди.

— **Охириги пайтларда АҚШ, Россия, Франция, Германия, Хитой каби мамлакатларнинг лабораторияларида коронави-**

лаб ушбу дори воситалари синтез қилинади, сўнг вакциналар ишлаб чиқилади, кейинги босқичда эса улар клиник синовлардан ўтиши, самарадорлиги баҳолалини, тасдиқланиши ва Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти томонидан тан олинishi керак. Шундан кейингина айнан ушбу нуфузли ташкилот амалиётда қўллаш учун тавсия этади.

Қайд этиш лозимки, Ўзбекистонлик олимлар ҳам бу каби изланишлардан четда туришгани йўқ. Ўзбекистон Республикасидаги қатор илмий текшириш институтлари янги

ушбу касаллик қўзғатувчиси билан бирга “қўшни бўлиб” яшашига ўрганишимизга боғлиқ.

— **Шубҳасиз, коронавирусга чалинмаслик учун гигиеник талабларга қатъий риоя қилиш керак. Бунинг юрдошларимиз яхши англаб етишган. Аммо ҳамма бирдек шифокорлар бераётган тавсияларга амал қилмаса, хавф-хатар сақланиб қолаверар экан-да?**

— Тўғри, аҳоли томонидан карантин ва чеклов қоидаларига риоя этилмаётгани хавф-хатарнинг узоқ

рўзгорини тебратиб турган оила-ларда бу анча сезилиб қолди. Бундай вазиятни давлатимиз раҳбарияти ҳам билиб турибди. Шунинг учун ҳам карантин тадбирларини босқичма-босқич юмшатиш бўйича кўрсатмалар бериляпти. Лекин, минг афсуски, карантин тадбирларининг юмшатилишини кўпчилик бошқачароқ қабул қилишди ва бирданига барча эҳтиёт чораларини унутиб қўйишмоқда. Бу жуда катта хато.

Яна карантин ва чеклов тадбирлари кучайтирилишини хоҳлама-сак, беписанд бўлмайдик, коронавирус касаллиги бўйича эпидемик вазият янада мураккаблашиши мумкинлигини унутишга ҳаққимиз йўқ. Вазият бу тарзда мураккаблашиб кетаверса, карантин ва чеклов тадбирлари қайтадан кучайтирилиши табиий. Биз ўзимизнинг масъулиятсизлигимиз, белгиланган карантин-чеклов талабларга бепарқ бўлишимиз билан давлатимиз раҳбариятини яна талабларни кучайтириш тўғрисида қарор қабул қилишга мажбур қилиб қўймаслигимиз керак.

Берилган имкониятлардан тўғри фойдаланиб, карантин ва чеклов тадбирларига тўлиқ риоя этсак, мазкур касаллик бўйича эпидемик вазият мураккаблашиб кетишига йўл қўймаймиз ва шундагина кундалик фаолиятимизни давом эттиришимиз мумкин бўлади.

— **Коронавирус пандемиясидек офат, назаримизда шу пайтгача барибир дунё тарихида учрамаган ва ҳеч бир офат бутун ер юзини бир вақтнинг ўзиде қамраб олмаган. Шундан келиб чиқиб, турли қарашларга кўра, бу пандемиянинг келиб чиқиши инсон омилига боғлиқ деган қарашлар ҳам мавжуд. Наҳотки шундай бўлса?**

— Албатта, кўтарилган савол жуда ўринли, нега айнан COVID-19 вируси қақирган касаллик дунё бўйича бу каби кенг кўламда тарқалиб, пандемияга сабаб бўлганлиги қарашлар, фикрлар жуда кўп ва ҳали бир тўхтама келингани йўқ. Ҳар хил гипотезалар олға суриляпти ва уларнинг тарафдорлари ва талқинлари ҳам хилма-хил. Ҳаётнинг кўп оғир синовларини ва яхши-ёмон кунларини босидан кечирган халқимиз ҳаммасини тўғри тушуниб, масалага онгли ёндашмоғи лозим.

Халқимиздан, биринчи навбатда, шифокорлар тавсияларига амал қилиб, шахсий гигиена ва санитария қоидаларига (оиласида, ишхонада ва кўча-кўйда) қатъий амал қилиши зарурлиги тинмай суриляпти. Касалликни яширмасдан, ўз вақтида мурожаат қилиш унинг олдини олишда энг самарали чора эканлиги эндиликда ҳаммага аён. Ушбу вирус билан касалланиш ҳар бир инсоннинг турмуш-тарзига боғлиқлиги тўғрисида жуда кўп гапирилди.

Энг асосийси, биз қандай қилиб ушбу касалликдан ҳимояланиш мумкинлигини бугун биламиз, бироқ қилиб туриб белгиланган талабларга риоя қилмаймиз, ўзимизни хавф остига қўямиз, таваққал қиламиз, худди берилмаётган тавсиялар бошқаларга тааллуқлидек, билиб қўйилдик, бу касаллик бизни четлаб ўтади деган фикр мутлақо нотўғри фикр. Яна бир бор эслатиб ўтамиз, коронавирус инфекцияси миллатни, ирқни, ёшни ва жинсини, на вазифасини мартабани танламайди. Ушбу касалликка чалинмайдиган деб ҳеч ким қафолатланмаган, негаки бу касаллик янги касаллик. Ушбу касалликни инсоният ҳали босидан кечирмаган, демак, унга нисбатан ҳеч бир кишида иммунитет йўқ.

Юсуф Жўраев ёзиб олди.

русга қарши малҳам топилди, деган гаплар пайдо бўлмоқда. Айтингчи, бу борада жаҳонда бизро янгилик, ўзгариш борми? Ўзбек олимлари ҳам ушбу даража чора топиш учун изланишлар олиб бораёптими?

— Ҳа, дунёнинг кўплаб мамлакатларидаги олимлар янги турдаги коронавирუსга қарши дори воситалари топилганлиги, вакциналар ишлаб чиқилиб, клиник синовлар бошланганлиги ҳақида эълон қилишмоқда. Ишлаб чиқилган вакциналарнинг бир қисми ҳайвонларда синаб кўриляётган бўлса, бошқа қисми кўнгиллилар орасида синаб кўриляётгани ҳақида маълумотлар бор. Албатта, тиббиёт илми ушбу касалликка чалинганларни тўлиқ даволаш имкониятига эга бўлган дори воситасини, профилактика мақсадида ишлатиладиган вакцина яратиш бўйича тинимсиз изланишда. Бундан бунга эса юқоридаги сингари янгиликлардан тез-тез бохабар бўлиб тураемиз. Негаки қарий етти ойдан бери олиб бориляётган изланишлар натижа бера бошлаши керак.

Аслида янги дори воситасини ёки вакцина яратиш ўта мушкул ва узоқ вақт талаб қиладиган иш. Даст-

дори воситаларини ва вакциналар яратиш устида кўплаб тадқиқотлар олиб бориюмоқдалар. Умуман мамлакатимизда бу борада дунё ҳамжамияти тан олган ишланмалар ҳам талайгина. Азалдан юртимизда вакцина ва зардоблар ишлаб чиқариш бўйича катта мактаб ва тажриба мавжуд бўлганлигини ҳам унутмаслигимиз керак.

— **Сизнингча, инсоният коронавирუსни қачон енгади?**

— Инсоният вирус юқтириш ҳолатини камайтирса ҳам, бу ҳали пандемия тугайди, деганини аниқламайдик. Коронавирус келтириб чиқарган тўққинчи даф қилиш учун, балки бир неча йил керак бўлар. Ҳаётимизнинг баъзи жаҳалларига киритилган чекловларни узоқ мuddатда ушлаб туриш қийин, албатта. Лекин, ушбу чекловларнинг ижтимоий ва иқтисодий бадала жуда катта бўлади. Касаллик манбани жойлашадиган чекловлар бекор қилингани билан касалликнинг авж олиши яна кузатилиши мумкин. Аммо коронавирус бутунлай йўқолиб кетди деб хомтама бўлмаслигимиз керак, энди у йўқолиб кетмайди, балки “ўзимизники” бўлиб қолади.

Ҳаётимизнинг изга тушиб кетиши эса дастлаб касаллик пандемиясини жойлашмишга, кейинчалик,

muddat сақланиб қолишига сабаб бўлувчи омил ҳисобланади. Боз устига, амалдаги тартиб-қоидаларнинг менсимаслик, санитария-гигиена талабларини бузиш, мулоқот пайтида оралиқ масофани сақламаслик, кўп бериб ёки қучоқлашиб кўришиш, ҳимоя ниқобини тақмаслик кабилар вазиятни янада мураккаблаштиради, холос.

Коронавирус касаллигини жойлаш мумкинлигини биз ўз ҳаётимизда исботладик, кучайтирилган карантин ва чеклов тадбирлари пайтида ҳатто коронавирус касаллиги билан янги касалланганлар умуман аниқланмаган кунлар ҳам бўлди. Демак, исбот талаб қилинадиган нарсанинг ўзи қолмади, биз ўз кўзимиз билан шундай кунларни кўрдик ва ўз қўлгимиз билан шундай натижалар ҳақида эшитдик.

Эндиликда карантин ва чеклов тадбирларининг юмшатилиши билан аҳоли ўртасида коронавирუსга чалинганлар сонининг яна кескин ортимб кетаётганлиги гувоҳ бўлиб турибди.

Албатта, қарийб уч ойдан кўпроқ вақт мобайнида давом этаётган карантин моддий аҳволимизга ҳам таъсир кўрсатмасдан қолмади. Айниқса, кундалик топгани билан

МОЛИЯ МУАССАСАЛАРИДА

Мамлакатимизнинг энг илғор банкларидан бири бўлган “Ўзсаноатқурилишбанк” бугунги кунда улкан ўзгаришлар тарихини яратмоқда. Банк халқаро молия институтлари кўмағида ўз фаолиятини тижоратлаштириш, корпоратив бошқаруви, таваққалчиликни бошқаришни, бизнес процессларини халқаро стандартлар асосида трансформация қилиш ишларини амалга оширмоқда.

Тадбиркорлик субъектлари ва аҳолига банк хизматларини кўрсатишда қўлайлик яратиш мақсадида рақобатбардош платформани яратиш, барча жараёнларни автоматлаштириш, хизматларни электрон каналларга ўтказиш, корпоратив мижозлар учун янги маҳсулотлар яратиш, чакана хизматлар барпо этиш бўйича жадал ишлар олиб боришмоқда.

Яна 40 миллион АҚШ долларига тенг битим

Мазкур ўзгаришларнинг самараси ўлароқ банкнинг халқаро молия институтлари ва молиявий наشرлар томонидан эътироф этилганлигини кўришимиз мумкин. Жумладан, банк кетма-кет 2 йил 2018-2019 йилларда Осие тараққиёт банки Савдони молиялаштириш дас-

поратив эмитентлари орасида биринчи бўлиб Лондон фонд биржасида 300 миллион АҚШ доллари миқдоридеги евроқўлғицияларини жойлаштириши мамлакатимиз молия Бозори, хусусан, “Ўзсаноатқурилишбанк”нинг фаолиятига хорижий банклар ва институционал инвесторларнинг эътиборини янада оширди.

Тадбиркорлик ташаббусларини қўллаб-қувватлаш, уларнинг лойиҳаларини молиялаштириш манбаларини кенгайтириш мақсадида “Ўзсаноатқурилишбанк” халқаро ҳамкорлик доирасини доимий асосда кенгайтириб бормоқда. Жорий йилнинг 5 ойи давомида банк томонидан хорижий банклар, халқаро молия институтлари ҳамда инвесторлар билан тузилган 10тадан ортиқ шартномалар доирасида 340 миллион доллардан ортиқ кредит маблағлари жалб қилинди. Мазкур ҳамкорлар орасида “ОПЕК халқаро тараққиёт фонди”, “ICBC Standard PLC”

банкни, “Eaton Vance” активларни бошқариш компанияси каби кредиторлар Ўзбекистон банк секторига илк бора маблағлар ажратди.

Эътиборлиси, мазкур кредит маблағларининг 120 миллион доллари миллий валютамизда денонмация қилинган ҳамда тадбиркорлик субъектларининг валюта курси таваққалчилигини камайтиришга қаратилган. Банкнинг ЕТТБ билан ҳамкорлиги кенг қамровли бўлиб, нафақат кредит маблағларини тақдим қилиш, балки банкни трансформация қилиш ҳамда хусусийлаштиришга тайёрлаш каби жараёнларни ҳам қамраб олади.

“Ўзсаноатқурилишбанк” АТБ ва ЕТТБ ўртасида ҳамкорликнинг фаол босқичи 2019 йилда бошланган бўлишига қарамай, бу банклар ўртасидаги учинчи битим ҳисобланади. Бугунги кунга қадар “Ўзсаноатқурилишбанк” АТБ ЕТТБнинг “Савдони ривожлантиришга қўмаклашиш дастури” доирасида эмитент

ва тасдиқловчи банк сифатида иштирок этиш ҳамда “Револьвер кредитини ажратиш бўйича” битимлар доирасида банк мижозларининг экспорт-импорт амалиётларини молиялаштириб келаётган эди.

Бундан ташқари ЕТТБ банкда газначилик амалиётларини тақомиллаштириш ҳамда ходимлар малакаси ва мижозлар молиявий саводхонлигини ошириш масалалари юзасидан банкка маслаҳатлар беради.

Жорий йилнинг 23 июнь кунини “Ўзсаноатқурилишбанк” АТБ ва Европа тиклиниш ва тараққиёт банки ўртасида имзоланган кичик ва ўрта бизнес корхоналарини молиялаштириш учун 40

миллион АҚШ долларига тенг кредит линияси ажратиш бўйича қарз битими ушбу ҳамкорликнинг узвий давомидир. Мазкур битим “Ўзсаноатқурилишбанк” АТБга республикамиз бўйлаб жойлашган бўлималарининг кенг тармоғи орқали ЕТТБ кредит линияси маблағларни тадбиркорлик субъектларининг энг талабгор лойиҳаларига йўналтириш имконини бериб, коронавирус пандемияси шароитида улар томонидан белгиланган мақсадларга эришишларига қўмаклашади.

Банк Ахборот хизмати.

Реклама хуқуқи асосида.

“ХОРАЗМ ҲАҚИҚАТИ” — 100 ЁШДА

Ахборот булоғи, янгиликлар уммони, ҳаёт кўзуси, жамият минбарни, омма фикрининг ойнаси — бари-бари газета аталмиш номда жам. Оммавий ахборот воситалари — ахборот тарқатиш, тарғибот-ташвиқот юргизиш, бир сўз билан айтганда, муштарийларнинг маънавий онгини ўстиришда ишончли ва қудратли восита ҳисобланади.

Газетхон бўлмади туриб, журналист сифатида, касб-корининг устаси бўлиб танилганлар деярли йўқ. Шунингдек, инсон ироқини забт этишда матбуотнинг ўрни ва роли беқисс ва бу муҳлисларга аллақачон аён бўлган ҳақиқат.

Камина, ярим асрдан буён матбуотнинг пешини тутиб келаман. Аммо ҳали-ҳамон ўқишда, ўрганишда давом этаётганман. Қаламқашликнинг қондаси шу — бири бирдан ўрганиб меҳнат қилишни ўзига ҳам фарз, ҳам қарз санайди. Бу тахририят аънаъаси, устозлар йўли.

Бугун юз ёшни қаршилаётган — “Хоразм ҳақиқати”нинг қизгин ва долғали фаолиятини кўздан кечириш асносида, ўтган машъум қирғинбарот урушлар, оңарчилик ҳамда кейинги йиллардаги таҳламлини варақлаб, тахририятдаги рутубатли ижодий меҳнат қаламқашни шон-шарафдан кўра қисматга кўпроқ етаклаганига ғувоҳ бўлдим.

Аслида ҳам газетчилик жўн касб эмас: бу йўлнинг талай қийинчиликлари, машаққат ва тўсиқлари бор. Таҳламлини кўздан кечириб, не ранку захмат ила тахририят топиригини сидидидилдан бажарган-у, бунинг учун “раҳмат” ўрнига калтака дуч келган, қатагон ва сазоий қилинган азиз устозларнинг ҳам тақдирдан хабар топдик. Энг ачинарлиси, уларни кўпчилик ўзи ишлаётган газета саҳифалари орқали савалашгани ўша саҳифаларга жо бўлганча турибди ва таъбир жоиз бўлса, касбдошлар учун бу ҳам бир оғир ҳаётий сабоқлардир.

Журналистиканинг меҳнати машаққатли бўлса-да, нони, гарчи чимдимгина эса-да, ҳалоп. Кейинги 50 йил мобайнида “Хоразм ҳақиқати”, “Хорезмская правда” газеталари захматқашлари билан ҳамдам, ҳамнафас, ҳамқадам ҳолда баҳоли-қудрат қалам тебратаялган ва буни ўзимга шараф деб биламан.

Сирасини айтганда, “Хоразм ҳақиқати” воҳадаги ақсарият қаламқашлар учун ҳақ сўз, ҳақ фикр минбаридир. Раҳматли Эгам Раҳимдан кейин рўзнама ҳамда вилоят журналистлар уюшмасига етакчилик қилган забардаст адиб Эркин Самандаров нанки раҳбарлик бурчи, балки устоз ва раҳнамолик бобидаги фарзини ҳам қанда қил-

БИР АСР ҚУВОНЧУ ТАШВИШЛАРИ

май адо этгани ва ҳатто шу пайтгача газетчиликка юраги дов бермай келаётган каминани ҳам ҳамкорликка қорлагани умрнинг унутилмас оңлари сифатида хотиримга муҳланган.

Матрасул Худойбергенов, Отамурод Авазмуродов, Жуманиёз Абдураҳимов, Озод Рўзиматов, Султон Нодирматов, Нейматжон Солаевдай устозлар билан бўйлашар даражада мақола битишга йўл бўлсин? Айнан шунисидан истиҳоло қилар ва газета талабига монанд мақола битишга ожизлигимни туйганим боис, бу муътабар даргоҳни кўпинча четлаб ордим. Эркин аканинг раъй-хоҳишидан сўнг дилдаги истиҳоло ва иқиланишлар барҳам топди. Дилга ижод ва илҳом тўлиқни топди. Отаҳон газета билан то ҳозиргача давом этаётган ижодий ҳамкорликнинг тамал тоши ана шу тарихга қўйилди. Каминани бир гал кимсан, Эркин аканинг ўзи кўнгирак қилиб қолди. Оддий қаламқашга шу янглик таниқий ижодкор, номдор ва мартабагай ўшининг шахсан сим қўйишнинг ўшанда ҳатто тасаввур ҳам этолмасдим. Бош муҳаррир гапи раҳмат айтишдан бошлади ва Урганда вилоятнинг барча раҳбарлари иштирокда кўп кишилик йиғин бўлганини билдирди.

Айтишчи, вилоятнинг биринчи раҳбари камина битган ва газетанинг сўнгги сонидан чоп этилган мақолани мажлис аҳлига бафуржа ўқиб берибди ва негадир айрим “ёшулли”лар кўзига чалинмаган камчиликни четдан борган бир оддий муҳбир дарров пайқаганини уларнинг юзига солибди, шу янглик мақола учун муҳаррирга миннатдорчилик билдирди.

бор-йўғи 6 қатордан иборат хабар шу кучли газета юзини кўрди. Аллақачонлар расм бўлган ибратли аънаъага кўра, газетанинг янги сонини бу гал ҳам биринчи бўлиб вилоят раҳбари ўқиди. Нигоҳи ушбу хабарга тушган: “Бизга худди шундай газета керак”, деди завқ билан ва дарҳол бош муҳаррирни йўқлатди. У етиб келгунча Кўшқўпирга шахсан ўзи сим қоқди, масаланинг моҳиятига етди. У ердагилар вилоят раҳбари эътиборини тортган кўрimsиз воқеа чиндан ҳам рўй берганини тан олдилар. Муҳаррир билан суҳбат қисқа бўлди. У кишига ушбу кичиккина хабарни саҳифага олиб чиқишга бош қўшганларнинг барига раҳмат айтиш топширилди, шу сингари муъжаз ҳамда салмоқли танқидий-таҳлилий чиқишларни кескин ва дадиллона кўпайтириш таклиф қилинди. Ўша кун бундан-да ҳайратомуз бошқа бир воқеа ҳам рўй берди. Газетадаги хабар муносабати билан махсус кўрор қабул қилинди. Унда аҳолига хизмат кўрсатиш соҳасидаги ишларни тубдан кучайтириш, йўл қўйилаётган камчилик ва нуқсонларга барҳам бериш, Кўшқўпирда юз берган воқеанинг айбдорларига чора қўриш, газета ходимларини рабатлантириш ҳақида вазифалар белгилаб берилди.

Кези келиб, Эгам Раҳим, Эркин Самандарлар яратган ажойиб “ижод боғи” мўл ва тотли “мева” берганини, албатта, таъкидламоқ ва эътироф этмоқ лозим. Бу борадаги саъй-ҳаракатлар натижаси ўлароқ, воҳада қаламқашларнинг қобили-қодир авлоди камолга етди. Кўпгина оддий муҳбирлар пировардида ҳассос қаламқаш, салоҳиятли публицист сифатида танилдилар. Буни устозлар меҳнати, сабоғи, ўғит ва маслаҳатининг муносиби меваси, деса ўринли бўлади.

ТАҚДИМОТ

Ҳаммаси халқ учун!

Бугун фуқароларнинг ҳуқуқий маданияти ва ҳуқуқий онгини юксалтириш борасида бир қатор ишлар амалга ошириляпти. Ўзбекистон Республикаси Олий суди биносида ўтказилган китоблар тақдимоти ҳам шулар жумласидандир.

Мамлакатимиз аҳолиси ўз ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш юзасидан судларга кўп мурожаат қилади. Хусусан, ўтган давр мобайнида келиб тушган 52 мингдан зиёд мурожаатнинг 88,2 фоизи ҳуқуқий масала юзасидан маслаҳат сўрашга оид эди. Ушбу мурожаатларни эътиборга олиб, соҳа вакиллари томонидан аҳоли учун “Судга мурожаат қилиш ва суд ҳужжатлари устидан шикоят бериш тартиби”, “Оила — муқаддас даргоҳ”, “Ворислик ҳуқуқий қонун ҳимоясида” ва “Меҳнат ҳуқуқий қонун ҳимоясида” каби қўлланмалар ишлаб чиқилди.

ТАЛҚИМ

“Сэлфи”чидан қаҳрамон чиқмайди

Америкалик шоир ва эссеист Джон Барлоу «Шаробни хумсиз сочиш: глобал тармоқдаги онг иқтисодиёти» номли мақоласида шундай ёзади: «Ахборот предмет эмас, жараён, ҳаракатдир. У ҳаракатга келганда кучли жараёнлар бошланади». Дарҳақиқат, бугунги кунда ахборот одамлар орасига кириб бораётган газеталар саҳифасидан ўтиб, ижтимоий тармоқлар, интернетнинг чексиз тўрларидан миллионлаб оңларга таъсир этувчи жараёнга айланган бораёпти. Бу ахборотнинг дунё бўйлаб тарқалишида ҳаракатнинг тезлашганини билдиради.

Албатта, ахборот муаллиф ёзиб бўлгандан кейин яқунланадиган ижод намунаси эмас, балки газеталарда чоп этилиб, замонавий технологиялар ёрдамида нашр қилинган ижтимоий, сиёсий таъсирга эга кучли омилга айланади. Ахборот “чақмоқ”, “гумбирлатадиган” каби тавсифланадиган предметдан ошиб, ҳақиқатни ошкор этувчи, барчани фалонкича ундовчи жараёнга айланади, яъни яна ҳаракатга келади, тилдан-тилга, кентдан-кентга кўчиб ўтади. Демак, жараён ҳаракатни, ҳаракат эса жараённи вужудга келтиради.

Телевидение, радио, босма нашрлар сафина интернет журналистикаси кириб келгани беҳиз эмас, сабаби ижтимоий тармоқлар фаоллашди, турли блоглар пайдо бўлди. Улар мантисиз, ҳеч бир ҳужжатга асосланмаган, яъни кўча ахборотини ҳам видео тасвир орқали шарҳлаб узатишмоқда. Бундай ҳолда ҳақиқатни тилдан тилга қилиш лозим бўлган қонун-қондилар билан қуроллантириш зарурлиги юзага чиқади. Шунингдек, турли тоифадаги блогерлар масъулият юкени ҳис қилиши, жавобгарлик борлигини билиши шарт. Буни ин-

Яна шуни ҳам айтиш кераки, интернет ҳали барчанинг бирдек жонига тегади, ухласа ижтимоий тармоққа уланган телефонини бошига қўйиб пинакка кетадиганлар ҳам орамизда йўқ эмас. Бу ўта хавфли жараён. Чунки, келажакда интернет таъсирда қўлга дафтар-қалам тутмайдиган, бирор китобни ўймайдиган авлод воқеа етди. Ваҳоланки, ёшлар келажакимиз, эртанги наслига сабаб китоб ўқимайдиган авлод воқеа етди. Ваҳоланки, ёшлар келажакимиз, эртанги наслига сабаб китоб ўқимайдиган авлод воқеа етди. Ваҳоланки, ёшлар келажакимиз, эртанги наслига сабаб китоб ўқимайдиган авлод воқеа етди.

Тўғридан-тўғри жонли мулоқотлар, репортажлар кўпайди. Қўлида моҳил қўрилмаси бўлган ҳар бир журналист ахборотни инсталган жойдан олапти. Бу журналистика илмида фуқаролик журналистикасининг пайдо бўлишига туртки беради.

Албатта, интернетдаги блогларнинг ахборот алмасуву жараёнлари босма матбуотга салбий таъсир кўрсатмасда-да, уларнинг одамлар орасида ўзини журналист деб атаётгани муҳлисида бир мунча ишонччи сувайтиради. Чунки, одамлар ижтимоий тармоқ маълумотларининг ҳаммасини ҳам тўғри деб қабул қилмабди. Қўлидаги ҳам керак. Негаки, кўпгина хабарлар шошима-шошарлик билан, чуқур таҳлил қилинмай аҳолига ҳавола қилинаёпти. Натияжада сохта ахборот одамларда хуқуматга нисбатан норозилик кайфиятини уйғотаяпти.

Юлдуз ОРТИҚОВА, ЎЗЖОКУ ўқитувчиси.

ШЕЪРИЯТ

Адашиб кетмайди осмонда қушлар...

Билибми... билмайми
адашдик ногоҳ,
ажрашасак
кўнгуллар совушармиди?
Барча мушкуллар
ернинг юзида
осмонда...
ажабмас қовушармиди?..

Аммо,
кўннинг чеки йўқдир
хайронман, хайрон,
кечаги кунларим
бошимга муштар.
Оёғим заминдан узилганида
йиқилсам ким менинг
қўлимдан ушлар?..
Адашиб кетмайди осмонда қушлар...

Сўзларида ёлғон бор, сездим,
нигоҳи ҳам риё аралаш.
Менга жуда малол келарди
Бу ёлғон сўз,
Бу ёлғон қараш...

Сувдек оқиб бормақда секин
эссиз умр,
лаҳза,
онларим...
Менга етиб ортарди, ахир,
ўзим айтган кўп ёлғонларим.

Урилиб кетмайин дея бир лаҳза,
қоқилдим, нимадир тушиди қўлимдан.
Ўтиб кетаверди одамлар
тўхтамадим мен ҳам йўлимдан...

Чиқиб олсам бўлди нарига,
кимгадир дард — юкми ортмай.
Тонга етиб бормоқчи эдим,
мен бугун ҳеч нарса йўқотмай.

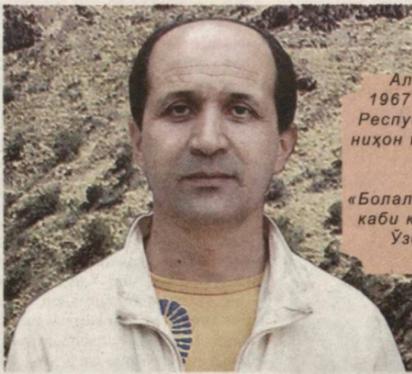
Аммо, бунинг иложи қани?..
тўхтамай десам, юрак бермас дов.
"Тушиб қолди нимангдир" дея,
ҳой, ҳам демас ортимдан биров...

Ер уйғонди, бунчалар гўзал
ёмғир ювди қиру далани.
Бу туманли, ҳарир саҳарда
дили ёруғ, қаранг, ҳамманинг...

Булут, сенга раҳмат, дедим мен,
баҳор, сен ҳам хуш келдинг, қани...
Қорлар ёғиб из босилганда,
эсга солдинг, қара, ҳаммани...

Отиб борар оқ, оппоқ тонг,
қизиради қуёш қирни.
Тун соядек гўмдон бўлди,
олиб кетди зўр бир сирни.

Кўнгул — кўзгу, боқиб тўйдим,
не дамлару не ғамларга.
Раҳим келди индамай жим
кетаётган одамларга...

Алишер НАРЗУЛЛО

Алишер Нарзулло —
1967 йили Тоҷикистон
Республикасининг Кофар-
ниҳон туманида туғилган.
«Рангин олам»,
«Яшил дарахтлар»,
«Болаликнинг сўнаги кун»
каби китоблар муаллифи.
Ўзбекистон Ёзувчилар
уюшмаси аъзоси.

Бу ёруғ...

Бу ёруғ кунларнинг юзларида доғ,
кўзларида асрий тўзон ётади.
Шўр босган заминнинг кафтидаги тоғ,
тупроқнинг бўғизга ойдек ботади.

Девона шамоллар вужудинда эл,
яланғоч боғларда тунар хазонлар.
Қодирий қабрини тополмасдан ел,
эшигиндан йиғлаб ўтар азонлар.

Бу ёруғ кунларнинг доғи — бир қўшиқ,
болалай бошлайди... юракларингга.
Йиғлайсан,
қонингда занг босган пичоқ,
бирам ботиб кетар суяқларингга...
Бу ёруғ кунларнинг...

Ортиқ бунга қандай чидайман,
жуда ростга менгзаса ёлғон.
Луғатларда ҳақ сўз борлигин
унутдикми ё, аллақачон?

Ғамни дилдан қандай ўчирай? —
бусиз ҳам кўп эди кам-кўстим.
Кеча қалбда йўқ эди кемтик,
бугун, энди, йўқ битта дўстим...

Йўлар бирдан чувашиб кетди,
кетди ёруғ кунлар бурилиб.
Фаслларнинг ортидан ногоҳ,
йиллар чиқди бир-бир сурилиб.

Хазон бўлган барглар остидан
бир дил боқди бежилва, юпун.
Қачонлардир елларга учган,
жуда ғариб, фаромуш бир кун.

Қаршисида тиз чўқдим, нетай,
хотиралар унут танада...
У кунларни қаттиқроқ сўйдим,
ҳаёт, сени сўйдим янада...

Муяссар ИБРОҲИМОВА

Муяссар Иброҳимова —
1994 йили
Оптнсой туманида туғилган.
ЎзМУнинг журналистика
факультетини тамомлаган.
Шеърлари Республика вақтли
нашрларида чоп этилган.
Ёшлар ўртасидаги
Адабиёт анжуманлари
иштирокчиси.

Соғинч йўлга чиқади сендай...

Соня —
деворга михланган азоб,
Тунлар —
тилсиқ қолган аҳд паймонимми?!
Беҳол юрагимни суяб, елкалаб —
Сугуриб оляпман вақтининг жонини...

Кўрқувдан ранглари оқарар тонгининг,
Кўнгул қонаб турса,
Қисмат бурса лаб.
Кейин-чи...
Наздинда ишқим ҳалолми?
Умрим ўтиб кетса сендан йўл тилаб...

Қоп-қора манглайдан бир дам жилолмай
Қара,
Тушларимда турибман қарахт.
Тинмай алаҳсираб йўл юриб чиқар
Тириклай оёғи кўмилган дарахт...

Зим зиё кўйлақда кўйлаб чиқар тун,
Дарахтлар руҳини уйғотар доди.
Тонгача хонамда изғийди беун,
Ҳади қилинмаган гулларнинг ёди.

Исмнинг хув фалақда юрибди учиб,
Камонсиз отилган ўқдай бенишон.
Абр найсонланди ҳажрини ичиб,
Кўнгулнинг толеси бешараф, бешон.

Сутнинг юзидаги адашган хасдай
Умримни умриндан ташлайди сузиб.
Аммо, миллион йилки кимни чақирсанг,
Исмим лабларингдан чиқади сизиб.

Кунлар осилади бўйинимга,
Дардлар —
Турфа рангда кияман.
Яшаб юрибману ичингда,
Кўларим кўзингдан тияман.

Қаршингда бош эгсам малолми?
Наҳотки,
шу тахлит тураман анча?
Кўриб берақолган қарздафтарингдан
Ҳали тўланмаган қарзларим қанча?

Айт,
қайси кунимни қайтарай?
Азобим азобинг кўнглин чоғларми?
Сўнги сонияни ишлатиб кўйсам —
Тушун,
Умрим эмас, қарзим тугайди...

Дарахтлар баргини тўқади шошиб,
Мезонни урҳо-ур ҳайдаяпти қиш.
Қушларни олисга кузатяпман-у
Худойим, бошимда қилт этмас
ташеви.

Хазонли боғларда тентийман узоқ,
Ёлвораман — қалбни қоқади нидо.
Кўнгулнинг англашга кучим етмайди —
Ўзимни ўзимга тушунтир Худо!

Қандай кўргиллик бу —
титрайди аксим?
Кўзинга қарамай термилиман жим.
Ниҳоят ёнингда турибман мана
Бўран кўзгалади, соғинганим ким?!

Қайдан келар бу занг қадам товуши
Нега тун зим зиё,
Нега осмон жим?
Тилин ютиб қўйиб қарайди дунё
Ойни кўтарганча чапаётган ким?

Бахтиёр —
Халослаб,
Югуриб,
Шошиб —
Самонинг кўксига ботган пошниси.
Бўйинда юлдузлар шода ва шода,
Таъқиб этаётир ишқ даричаси.

Шамғалат қилганча зулмат кўзини,
Адашиб юрибди ой
Ва сўқир ҳис.
Билмадим, билмадим дайди теграмда —
Исми Садоқат деб аталмаган қиз...

Ўзини ишқ қурган дорларга осар —
Гуноҳсиз,
узилган жони титрайди.
О, кўзлари очик тупроқда ётар
Бевақт бўғизланган ҳислар тўзони...

Тонгача тош бўлдим.
Она...
Тош...
Орзулар — сочлари оппоқ ғам.
Қаҳратон ўстирган гул каби,
Беҳлиман — унутган дийдам нам.

Мен тош бўлдим.
Она...
Сўзсиз — тош...
Сўроғи кўксига қадалган.
Армони тупроққа ёнбошлаб
Тушлари тоғларга қамалган.

Ахир мен тош бўлдим.
Она...
Тош...
О, бардошим қандай товушда?
Соғинч йўлга чиқади. Сендай —
Товонлари йиртиқ қовушда.

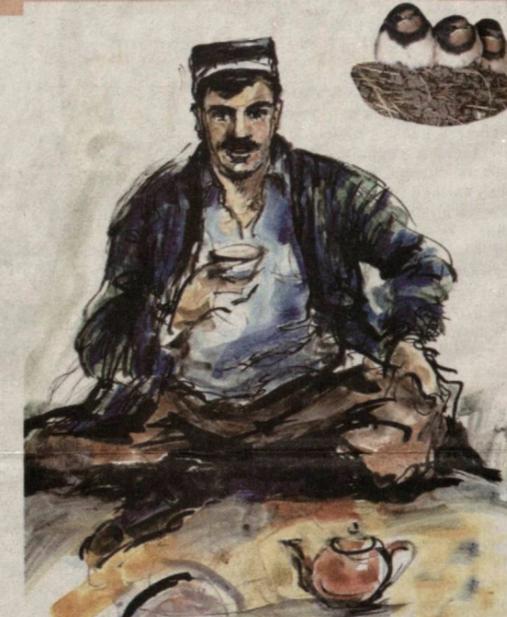
ҲАБИБ АБДУНАЗАР

Ҳабиб Абдуназар —
(Абдиев) 1968 йил
Музработ туманида
туғилган.
ТошДУ(ҳозирги ЎзМУ)нинг
журналистика
факультетини
тамомлаган (1993).
«Манзара» (1995),
«Анжир гули» (1999),
«Гулпарни қўмсаган оғоч»
(2007) каби шеъррий
тўпламлари нашр этилган.
Ўзбекистон Ёзувчилар
уюшмаси аъзоси.

Чорибой қалдирғоч уясидан нигоҳини олиб, ўрнидан турди-да, ўғлига юзланди:
— Дашти иши шу, ўғлим — деди у толиққан, оғриётган тиззаларини уқалаб. — Жазирама бўмаса, бу шабаданнинг хузурини бандаси қаердан ҳис қилсин. Худо бандаларига нима кераклигини ўзи билади. У — Буюк донишманд.
Чорибойнинг ўғли катта шоир бўлмоқчи эди. Ота хуржунга бир тўрва чакки, патир нон, тандир гўшт солиб, елкага ташлади-да, ўғлини олиб, таниқли шоирлар эшигини тақиллатиб борди.
— Мани тарихини ёзсан, ўғлим, яхши замонлар келади ҳали, — деди ота бир кун кўзларига ёш олиб. — Бобонг Сибирга сургун қилинди, болаларини боининг ўғли деб қамлади...
— Бу ишни...
— Жим! — деди Чорибой ранги қув учиб. — Ҳамма гапни гап деб гапираверасанми? — У ёқ-бу ёққа қараб олиб гапиди давом этди ота. — Қудалар бор-а.

ТАБУ

ҲИКОЯ

— Қудалар? — теварак-атрофга аланглади Шожир.
— Қондаси шундай, ўғлим. Сизга нечи марта айтаман, отини тутманг деб, — дея ота жаҳл билан бошидан дўписини олиб ерга қўйди-да, чор-дона қуриб ўтирган кўйи, кети билан ўғли томонга биров сурилди, сўнг дўписини яна олиб бошига кийди.
— Уша қудаларингизни устидан ўртоқ Ста...
— Э-э, ота денг, тамом. Ҳали боласиз. Ундан кейин сизни булар билан нима ишингиз бор. Ундан кўра шеър ёзинг, китобингизни чиқаринг.
— Китоб бўмади, — деди ўғил бошини қўйи солиб. — Қайтариб кўлимга тутқазинди. Шеърларим мавҳуммиш, тушкунмиш.
— Қўйинг, ўғлим, жаҳлимни чиқарманг мани. Қўшни қишлоқдаги Жаб-бор бувани ўғли билан таништириб қўйдим, шу-шу ёнига қайтиб бормангиз, — Чорибой икки кўрсаткич бармогини озгига тикиб, икки томонга жириб тортиди-да, жаҳл билан гапини давом эттирди. — Манча, дедингиз, жириқ дедингиз. Манча бўлсам юрибди-ку қўша-қўша орденларди тақиб. Сизни ким танийди, ким билади? Одам деган кўтир эчкидек бўлиши керак. Бирини тоға, бирини ака деб кетавермайсанми? Воҳ, ўғлим бўлсангизам, манга ўхшамангиз-да...
Ота ичини кемираётган барча гапларини мавриди келганидан бўлса керак, бирдан тўкиб сопаётганди. Ўғил ўз қарашини отасига англамоқчи бўлди:
— Ота, мен буларни шон-шухрат учун эмас, ўзим учун, ўзимни англаш...
— Э, йиғштиринг сафсатаингизни! Бўладиган гапни гапирингиз, ўғлим!
— Чорибой ўғлининг гапини яримдан бўлди-да, тандирхона томонга қараб қичқирди. — Ув, Жўра! Чойинг қайнамаса кетдим, обке тезроқ!
Бирпасда тандирхона томондан юзлари қизариб, бўйинларидан чақиллаб тер томчилаётган, устига эски, ямоқ тўн илиб олган хотини зипиллаб келди-да, кўлидаги таги тутундан қорайган темир чойнакни дастурхонга дўқ этиб қўйиб, бошига ўраган гулоби рўмолининг бир учи билан юз-бўйини артиди. Сўнг норози оҳанда жавранди:
— Ҳанифа, ноним пушшлаб кетди. Шунини Шожирга айтсангизам обкелади-ку, ёш нарса!
— Сан айт, Жўра, ўғлингга тушунтирмаяпман. Худораҳмати отам отсиз, дерди, бешбўгин дерди. — Чорибой "уф" тортиди-да, икки кўлини тиззасига тираб қаддини кўтарди. — Бу лазнати отсиз тузилгунчаюна онанинг ичак-чавоқларини еб битириб, кейин қоринни ёриб чиқаркан...
— Ҳа-а, чаёним? — деди хотин тандирхона томон хавотир аралаш қараб оларкан.
— Тур-э! Ман нима дейману...
Аёл "Э-э!" деб кўлини силтади-да, тандирхона томон яна зипиллаб жүнади. Пешайвонда куйган пахталикнинг аччиқ хиди қолди.
Чорибой яна ёстиққа ёнбошлади-да, қанотларини йиғиб жойлашиб олган қалдирғоч инига тикилди. Она қалдирғочнинг фақат боши кўриниб турарди. Қуёш қизариб, боғай деб қолган. Дастурхонда турган овқатга қўл ҳам урилмаган. Пиёлада совуб қолган чай заъфарон тусга кирган, худди шафақ ўз нурлари билан пиёлани тўлдиргану, Чорибой пиёлага сузилган шафақдан бир-бир хўллаб сўнг жойига қўйгандек.
Кутилмаганда қалдирғоч безовталаниб, ин атрофига парвона бўла бошлади. Чорибой эса кўзларини қалдирғоч инига тикканча узоқ хаёлга чўмиб, оғир хўрсиниб қўйди. Шу пайт Шожир бақириб юборди:
— Ота, илон!
Чорибой сапчиб ўрнидан турди.
— Қани?! — деди атрофга олазарак қараб.
— Ана, ана! Шифтда! — деди Шожир болорлар орасида ўралашаётган биладек келадиган оппоқ илонни кўрсатиб.
— Аргамчи десанг-чи! — кулди Чорибой. Сўнг маҳзун тортиди-ю, устунга суяниб ўтирган кўйи давом этди:
— Шу замонда пулнинг ўзи йўғу шифтда бойлик ўралашиб юрганини қара.
Илон ғойиб бўлди. Уясини тарк этган қалдирғоч эса Чорибойнинг боши устидан гужурлаб айланарди.

Табу — ибтидоий даврларда одамлар қўрқув уйғотадиган соҳрли ва зарарли везу кучлар — жин, арвоҳлар, офатли касаллик ва йиртиқ ҳайвонлардан сақланиш учун уларнинг номини тилга олмастик керак, деб ҳисоблашган.

ҚАТРАЛАР

УЧРАШУВ

Улар интернетда танишди. Ижтимоий тармоқда "учрашишди". Тунни-тонгга, тонгни эса тонга улаб суҳбат қуришди. Қиз кўхликка дунгасининг, йигит эса яқин дўстининг суратини юборди. Фурсат ўтиб, ҳақиқий учрашув онлари келди. Йигит учрашув жойида синглиси кимни кутаётганини тушунмас эди...

СУКУНАТ

Унинг исёнкор қалби бор: ҳаётдаги ҳар бир воқеага ўз муносабатини баралла айтади, муаммо ҳақида чуқур мушоҳада қилади, фикрлаш дунёси кенг. "Нега?", "Қандай?" каби савол — ҳайқиряқлари вилқондай кайнайди, леким бўғиздаги сукунат жарига чўкиб, йўқолади...

НИГОҲ

Маърузада талабаларни тинчлантира олмаётган ўқитувчи дарсни тингламасдан ўз иши билан овера, устидан кулиб, мазах қилаётган йигит-қизларда ёшлигини кўрарди...

ДАККИ

Яйловда чорвани ўтлатиб юрган вақтда ҳолдан тойган онани тўсатдан ҳўкиз сузиб олди. — Кўзга қараш керак эди, ойи, — деди барзангидай ўғил тўшакка михланган онага дашном бериб.

ТАЙТУВ

— Ассалому алайкум, кўшни, бетобсиз, деб эшитдим. Яхши бўлиб қолдингизми?
— Ҳа, раҳмат. Юра бошладим, анча яхшиман.
— Иссиққина манти пиширган-дим...
— Вой, нима қилардиз овера бўлиб?
— Беҳижолат олаверинг, овораси борақанми! Ортиб қолгач, барибир совиб қолади, бекорга ташлаб ҳам юборардик...

АЛДАНИШ

Такси тўхтади:
— "Қорақамиш"га...
— Ўн минг сўм.
— Етти минг!
— Бўпти, чиқ...
"Кўнгли бўш экан — осонгина кўнди. Кунда 12 мингдан қатнай-диган йўлга 7 минг билан кетяпман"...
"Бошқа вилоятдан бўлса керак, уч минглик йўлга етти минг билан кетяпти" — ўйлади ҳайдовчи....

ОДАТ

"Тамакининг зарари" мавзусидаги маърузасидан чиққан устоз, сиқилганча устма-уст чека бошлади...

НОШУКРЛИК

Одам яшашга кўрқадиган серҳашамат ҳовлининг юқори қаватидан нола эшитилди: нега жўрмақдан иссиқ сув келмаяпти? Нима гуноҳим борки, бунча азоб берасан, эй, Худо!

МАҚСАД

— Қайси университетда ўқимоқчисан?
— Балл ва пулим етганига-да.

Абдулазиз АҲМАД.

ДАРЧА

Сайёрамизнинг энг илғор ва илмли ўқувчилари сифатида фин ёшлари эътироф этилади. Қизғи шундаки, финляндиялик ўқувчилар бошқа мамлакатлардаги тендошларига нисбатан анча кам вақтини мактабда ўтказишиб, кунига кўпи билан ярим соат дарс тайёрлашар экан. Шу ва бошқа жиҳатлари билан бу давлатнинг таълим тизими дунё ахлини ҳамиша ҳайратлантириб келади.

Ярим соат дарс

Ўқин Финляндия таълим тизимига назар

Финляндия "The Legatum Prosperity Index 2019"нинг жаҳон рейтингда "Таълим" йўналиши бўйича дунёдаги 167 давлат орасида Сингапур, Жанубий Корея, Дания, Гонг Конг ва Канададан кейин 6-ўринни эгаллаган (Ўзбекистон бу рўйхатда 81-ўринда туради).

Фин ўқувчилари вазифаларни ўз салоҳиятидан келиб чиқиб бажаради, жисмоний ва ақлий ҳолати турлича бўлган болалар биргаликда таълим олади. Агар ўқувчи дарсларни ўзлаштиришга қийналса, у билан қўшимча машғул олди бориш учун алоҳида ўқитувчи тайинланади. Шунингдек, Финляндия ўқувчилари ўзи фойдалани деб билган фанни ўрганиши мумкин. Агар дарс ўқувчини қизиқтирмаса, у китоб ўқийди ёки бошқа машғулот билан шуғулланади.

Финляндия таълим тизимида 10 баллик баҳолаш тизими амал қилади, аммо 7-синфгача "фақат сўзда" баҳо қўйилади: ўртадан пастроқ, қониқар-

Болаларни бир-бирига таққослаш тақиқланган. Финляндия меҳнат қонунчилигига кўра, педагог ўқувчини таққирлашга йўл қўйилмайди. Бу ерда ҳар бир ўғил-қизга ШАХС сифатида муомала қилинади. "Даҳо" ёки ақлий салоҳияти бўшроқ ўқувчилар, ҳатто, ногиронлиги бор болалар ҳам қолганлар билан бир сафда, бир жамоа бўлиб таълим олади.

ли(ўрта), яхши, аъло. 1-3-синфларда эса ҳеч қандай кўринишдаги баҳо йўқ. Бу ерда барча мактаблар кундаликка ўхшаш "Wilma" электрон ти-

зимига уланган ва ҳар бир ота-онага тизимдан фойдаланиш учун шахсий код берилади. Унда педагоглар баҳо қўйиб, даволатни белгилаб, боланинг хулиқи ва дарсларни ўзлаштириши ҳақида маълумот қолдиради. Шунингдек, психолог, ижтимоий хизматчи ва фельдшер ҳам ўқувчини тиббий қўриқдан ўтказиб, натижасини тизимга кириштириб боради.

Яна бир қизиқ жиҳат: қўйилган баҳо ҳеч кимга ошкор қилинмайди. Ўзлаштириши ёмон, паст баҳо олган ўқувчиларни койиш, унга дақиқ бериш мумкин эмас. Ахир, ҳамма космик кема яратавермайди, самолёт ёки автобусни ҳам кимдир ихтиро қилиши керак-ку. Қолаверса, яна кимдир фермер бўлиб далада меҳнат қилиши, чорвани боқиши, кимдир эса қурилишда ҳам ишлаши керак.

Финляндияда таълимнинг барча босқичлари — мактабча таълимдан олий таълим муассасаларигача мутлақо бепул. Улар таълимни ҳар доим моддийдан устун қўйишган. Дарслар янги гоёлар, ишонч, ихтиёрлик ва мустақиллик асосида ўтилади.

Мамлакатда "элита" ёки қоқоқ мактаб, деган тушуна йўқ. Барча таълим муассасалари мутлақо бир хил жиҳозланган, бирдек имкониятларга эга ва бир хил молиялаштирилган.

Деярли барча мактаблар давлатга қарашли бўлиб, мамлакатда атиги ўнга яқин хусусий мактаб бор. Финларга фарзанди ўқиши учун мактаб танлаш тақиқланган эди, болалар унга энг яқин мактабда ўқишарди. Ҳозир гарчи бу тақиқ бекор қилинган бўлса-да, барибир кўпчилик ота-оналар фарзан-

дани уйлари яқин бўлган таълим муассасасида ўқитмоқда. Зеро, бу ерда барча мактабларнинг имконият ва шароити бирдек яхши-да!

Мактаблар фарқланмагани ёхуд "ажратилмагани" каби бир фаннинг бошқасидан чуқурроқ ўқитилиши ҳам мумкин эмас. Масалан, математика мусиқадан ёхуд адабиётдан муҳим саналмайди. Шунингдек, "яхши" ва "ёмон" ўқувчилар ҳам йўқ. Болаларни бир-бирига таққослаш тақиқланган. Финляндия меҳнат қонунчилигига кўра, педагог ўқувчини таққирлашга йўл қўйилмайди. Бу ерда ҳар бир

ўғил-қизга ШАХС сифатида муомала қилинади. "Даҳо" ёки ақлий салоҳияти бўшроқ ўқувчилар, ҳатто ногиронлиги бор болалар ҳам қолганлар билан бир сафда, бир жамоа бўлиб таълим олади(фақат кўриш ва эшитиш билан боғлиқ нуқсон бўлган ўқувчилар учун алоҳида синфлар ташкил этилган). Қизғи шундаки, ўқитувчи ўқувчининг ота-онаси кимлиги, иш жойи, лавозими ва бошқа шунга ўхшаш маълумотларни сўраши қатъий тақиқланган. Ҳар қандай қоидадан четга чиқиб ўқитувчи билан имзоланган шартнома-нинг бузилишига олиб келади. Фин ўқитувчилари фақат таълим бериш вазифасини бажаради.

Финляндияда ўрта таълим бепул, шу билан бирга тушлик, мамлакат бўйлаб саёҳат, музей ва дарсдан ташқари ҳар қандай фаолият учун мутлақо пул тўланмайди. Агар мактаб 2 километрдан узоқда бўлса, болани уйдан олиб кетувчи ва дарсдан сўнг қайтариб олиб келувчи автобусга ҳам пул берилмайди. Ҳар бир ўқувчига дарсликлари, барча ўқув қуроллари, калкулятор, ҳатто планшет ва ноут-буккача мактаб томонидан текин берилади. Ота-оналардан пул йиғишга мутлақо йўл қўйилмайди.

Фин ўқитувчиларининг шиори: "Ё ҳаётга тайёрлаш, ёки имтиҳонларга. Биз биринчисини танлашармиз!". Балки шунинг учундир, уларда мутлақо имтиҳон бўлмайди. Мактабни тугаллашда биргина тест синови ўтказилади, холос. Лекин ўқувчи ва ўқитувчилар бу тестнинг натижаси учун заррача қайгурмайди, хато белгилаган жавоб учун ҳеч кимга ҳисоб бермайди, ҳеч кимдан гап эшитмайди. Болалар ҳам унга жиддий тайёргарлик қўришмайди — бориға барака!

Фин мактабларида турли текширувлар ҳам, таълим беришга оид "янги" услубларни ўргатувчилар ҳам йўқ. Мамлакатда таълим дастури ягона, фақат умумий тавсиялар бор, холос. Ҳар бир педагог ўзи тўғри деб билган услубни қўлайди. Асосийси, самара ва натижа!

Мактаблар ҳудуди ўралмаган, кираверишда қўриқчи ва тўсиқлар йўқ. Аксарият мактабларнинг кириш дарвозаси автоматик тизимга эга, ўқувчилар бинго дарс жадвали асосида киришади.

Хуллас, дунёда ривожланган мамлакатлардан ҳисобланган Финляндия халқ таълим тизими ана шундай эркин усулда фаолият олиб боради. Бу юрт мактабларида биринчи навбатда болалар ўз "мен"ини танишига эътибор қаратилади. Ким бўлса ҳам, муҳими, ўз фикри, ҳаётга мустақил қарши бўлсин!

Хўш, бизнинг таълим соҳамиз ҳақида нима дея оламиз? Ўзимизда қандайлигини яхши биламиз...

Дарсда болалар парта ва столда ўтириши белгиланмаган, улар полда(гиламда), ҳатто диван ва креслоларда ўзига қўлай ҳолда ўтириб, дарсни ўзлаштиришади. Форма йўқ, умуман, кийинишга нисбатан ҳеч қандай талаб қўйилмаган.

Одатда уйга вазифа берилмайди. Болалар дам олиши керак. Ота-оналар фарзанди билан дарс қилишга мажбур эмас, бунинг ўрнига педагоглар музей, ўрмон ёки сузиш ҳавзасига оилавий бориб, вақтни маъмули ўтказишни тавсия қиладилар.

"Доска олдида" ўқитиш усули бу давлатда амал қилмайди, ўқувчилар маззани сўзлаб бериш учун доскага чиқарилади. Ўқитувчи дарсга умумий тус беради, сўнг ўқувчилар орасида юриб, уларга топшириқларни бажаришга ёрдам беради ва жараёни назорат қилади. Ўқитувчининг ёрдамчиси (фин мактабларида ўқитувчи ёрдамчилари ҳам бор) ҳам худди шу йил билан банд бўлади. Барча педагоглар фақат 1 йилга шартнома имзолашади, бу муддатни узайтириш ва тўхтатиш мумкин. Меҳнати эвазига ҳавас қиларлик миқдорда — фан ўқитувчисига 5000, ёрдамчисига 2500 еврогача ҳақ тўланади.

Балки бу тизим кимгадир нотўғридек туюлар. Финлар мукамалликка даъво қилмайди ва эришган ютуқлари билан ҳам чеklangиб қолмайди. Улар мактаб тизими жамиятдаги ўзгаришларга қанчалик таъсир қўрсатаётганини доимий таъдиқ қилишади.

Қувонарлиси шуки, финларнинг фарзандлари тунда алаҳсираб, асабий зўриқидан қўриқиб уйғонмайди. Тезроқ катта бўлишни орзу қилиб, мактабдан нафратланишмайди. Ўқувчилар имтиҳонга тайёрланиб, ўзи ва бутун оила аъзоларини қийнамайди. Хотиржам, сермулоҳаза ва бахтли фин болалари китоб мутолаа қилади, таржимасиз(оригинал тилда) фильмлар кўради, компьютер уйнайди, ролик ва велосипедларда учади, концерт, театр томошаларига боради... Улар ҳаётнинг ҳар бир лаҳзасидан завқ олиб, қувониб яшайди ва шу билан бирга таълим олишга ҳам улғуришади. Зеро, PISA нуфузли таълим томонидан ҳар 3 йилда ўтказиладиган тадқиқотлар ва бошқа халқаро рейтингларда фин ўқувчилари дунё рейтингидега ҳамиша юқори натижа қайд этишади...

Абдулазиз АҲМЕДОВ.

ТААССУФ

Телевидение инсонларни замон билан ҳамнафас қилиб, мамлакатда бўлаётган ўзгаришлар, ижтимоий-иқтисодий, сиёсий воқеликлардан хабардор этадиган соҳадир.

Енгил-елши "ямоқ"лар...

Ҳар тонг дастурхон атрофида ҳеч бўлмаса нонушта вақтида бўлса-да, телевизорга қараймиз. Дам олиш кунларини-ку қўяверинг. Телевизориз кунни ўтмайдиған одамлар ҳам бор орамизда.

Аксига олиб, бугун шунақа кўрсатувлар эфирга узатилгачи, уларнинг кимга кераги борлигини, нима мақсадда кўрсатилаётганини тушунмайсиз. Бу дастур ва шоулар бизга керакми? Сарфлаган вақтимиз ва диққатимизга яраша нимадир оляемизми?

Албатта, инкор қилмаган ҳолда айтиш керак, фойдали маълумотларни илгинаётган, тафаккуримизга маънавий озуқа бераётган, ибрат бўлишга арзирли кўрсатувлар ҳам йўқ эмас. Аммо барибир гуруч қурмакисиз бўлмас экан-да...

"Ҳақиқатми ёки жасорат?" ёхуд тўртбурчак шиша қолиплар ва афсонавий "Жуманжи" уйинининг фильм воқеаларини эслатувчи чангалзор ҳаёти билан боғлиқ кўнгилочар шоулар... Англаганингиздек, гап "Zo'rtv" телеканалининг "зўр"

шоу-дастурларидан "Алдама мени" ва "Hello Afrika" ҳақида гапиринг ҳам келмайди, лекин начора, дилинг огрийди, асабинг қақшайди-да. Таниқли ижодкорлар, актёр, актриса ва спортчиларнинг шахсий сирларини, миш-мишларни катта экранларга олиб чиқиш қанчалик тўғри? Бунинг кимга фойдаси бор?

Ўзбек халқи азалдан сўзига мустаҳкам, андишаси баланд, сирдош, содиқ халқ. Қолаверса, у санъаткорми ёки ҳаваскор актрисами, ким бўлишдан қатъи назар, халқ уни ижоди ва одамилик фазилатлари, хулқ-атвори туфайли эъзозлайди. Уларнинг шахсий ҳаёти, ўзини ҳурмат қиладиган инсон учун, заррача қизиқ эмас. Минглаб томошабинларнинг олдида ноўрин миш-мишларни савол тариқасида бериб, уларни обрўсизлантириш, халқнинг ижодкорга бўлган ихлосини қайтаришлик миллат маънавияти ва менталитетимизга зид эмасми?

Халқимизда ёпиғлик қозон ёпиқлигича қолсин, деган нақл бор. Муборак китобларда: "Сен

кишиларнинг айби ва камчилигини суриштириб юрсанг, хабар тўппасанг, айбларини кишилар олдида ошкор этсанг, уларни бузиб қўясан. Ким ўзининг айбига қараса, бошқаларнинг айби билан иши бўлмай қолади. Тилангизни умматларимни бузиб қўймоқликдан сақланг. Бир-бирингизга содиқ, иймонли бўлингиз", дея таъкидланади.

Қолаверса, ҳақиқатни айтишни, тан олишни истамаган кўрсатув меҳмонлари "жасорат кўрсатиш" учун ҳайвонот боғидан келтирилган махсус "совгалар" билан турли амаллар бажариши кимгадир қизиқ, деб ўйламайман. Аслида, кўрсатув меҳмони билан дилдан сўхбат қилиб, мухлисларга ижодини намойён этиш имконини бериш керак. Кўрсатув томошабинга

ниманидир ўргатиши, виждонини уйғотиши ва яқунда хулоса бериши лозим. Иккала кўрсатувнинг ҳам ҳар бир сониде қисқа сигналлардан иборат номаъқул сўзлар ишлатилган кадрларни қўриш мумкин. Ёки бир соатлик кўрсатув меҳмоннинг дастур сўнигидаги фикри кишини ажаблантиради: "Қатнашиш учун рози бўлмаслигим керак экан. Бошқа келмайман, иштирок этишни маслаҳат бермайман!" Атиги бир соатда меҳмоннинг "илтифоти" ў меҳмондўстлиги меҳмоннинг жонига теги. Хулоса ўзингизга ҳавола...

Бу кўрсатувлар томошабинга ҳайвонларнинг инсонга қиладиган ҳўжумидан "заъқланиш"дан бўлак ҳеч нарса бермайди. Ўзбек экранларидаги бундай намоийшлар бизнинг

миллий менталитетимизга тўғри келмайди, миллатимиз савиясига муносиб дастурлар эмас. Уларнинг таъсири фарзанд тарбиясида билинишини ҳам инкор этишининг имкони йўқ. Ёшларимизнинг дунёқарашини салбий томонга ўзгариши, енгил-елпи ҳаёт тарзига ўргатиб қўяди. Бизга бунақа шафқатсиз томошалар, инсон зотидан ҳайвонлар исканжа-сида тажриба қўенчаси сифатида фойдаланишлар ва бу жараёни "адреналин" деган ажанбий тушуна билан ифодалашлар керакми?!

Хуллас, хусусийми ё нохусусийми, телевидение деган номи бор бу "Zo'rtv"дан борган сари кўнгил безор бўлиб бормоқда.

Малика ХОДИЕВА
Навоий вилояти.

РАССОМ ХАНДАСИ

Хусан СОДИҚОВ чизган карикатура.

ТАФАККУР

Халққа қилган яхшилигингни айтиб юрвучи бўлма. МОТУРИДИЙ.

Тоғ тепасидаги қояларни кўчириш миннат эшитиш юкларига нисбатан енгилроқдир. Маҳмуд ЗАМАХШАРИЙ.

Фазилат ахлини ҳаддидан оширмасдан ҳурмат қилиш мустаҳабдир. Бирор кишини бойлигидан умид қилиб, бой бўлгани учун ҳурмат қилиш жоиз эмас. Абу Лайс САМАРҚАНДИЙ.

Таъма нони ила сўяги қотган, иш ва касбга бўйин қўймай, дангаса ва ялқовликка ўрганган ва одат қилган кишиларнинг ўзларидан яхшилик умиди ўлмадиғи каби балаларидан ҳам яхшилик кўриб бўлмайду. Абдулла АВЛОНИЙ.

Таъма билан ижод қилиш ҳар қандай истеъдодни хор қилади. Таъма ижодкор учун энг катта фожиалардан биридир. Абдулла ОРИПОВ.

Эълонлар

Тошкент шаҳар Шайхонтоҳур туманидаги 76-умумтаълим мактаби томонидан Раҳматуллоев Геннадий Владимировичга 1991-1992 ўқув йилида ушбу таълим даргоҳини битирганлиги тўғрисидаги А№:042949 рақамли аттестат (шаҳодатнома) йўқолганлиги сабабли **БЕКОР ҚИЛИНАДИ.**

Тошкент давлат юридик институти ҳузуридаги академик лицей томонидан 2018 йил 20 июнда Sultonov Xumoyun Fazliddinovich номига берилган NL 346827 рақамли диплом йўқолганлиги сабабли **БЕКОР ҚИЛИНАДИ.**